



Etelä-Savon vesienhoidon yhteistyöryhmän kokous 1/2024

Aika	Keskiviikkona 10.4.2024 klo 10-14:05	
Paikka	Etelä-Savon ELY-keskus, Pyöreä torni / Teams	
Läsnä	Eira Luokkanen, pj. Juho Kotanen Inka Vesala, siht. Pekka Sojakka Lasse Hämäläinen Varpu Rajala Juha Rautio Kaija Siikavirta Tero Nieminen Laura Härkönen Jari Hyvärinen Hannu Ripatti Heikki Tanskanen Saara Ryhänen Eeva Lahtinen Jarmo Kivinen Viljo Savolainen Päivi Yli-Kovero Timo Hämäläinen Mirka Viitala Reijo Jantunen Kirsi Haapanen Antti Tiuhonen Raimo Ruotsalainen Lassi Kousa Kari Kokkola Rauli Albert Pekka Karhunen Mikael Kraft Ari Leskelä Sirpa Piirainen Lauri Tiainen Matti Viialainen Marjo Ahola Tuukka Liukko Hanne Soininen Leo Lauramaa Sanna Kontinen Leena Pelkonen Veijo Hämäläinen Aki Hirvonen Hanne Turunen	Etelä-Savon ELY Etelä-Savon ELY Etelä-Savon ELY Etelä-Savon ELY Etelä-Savon ELY Etelä-Savon ELY Etelä-Savon ELY Etelä-Savon ELY Pohjois-Savon ELY Suomen ympäristökeskus GTK MTK metsälinja, Kaakkois-Suomi, Etelä-Savo Mikkelin seutu ProAgria, Etelä-Savo ProAgria, Etelä-Savo Etelä-Savon luonnonsuojelupiiri Virtasalmi-Joroinen-kalatalousalue Rantasalmi, Juva Puumalan kunta LUT-yliopisto ProPuruvesi ry Savonlinnan kaupunki MHY Etelä-Savo Järvi-Suomen kylät ry Järvi-Suomen kylät ry Mikkeli-Luonteri-kalatalousalue MTK Mikkelin seudun vapaa-ajanasukasvaltuuskunta Saimaan vesiensuojeluyhdistys Luonnonvarakeskus Luonnonvarakeskus Teollisuus ja energiantuotanto (Suur-Savon sähkö Oy) Etelä-Savon Kalatalouskeskus ry Metsäkeskus INFRA ry Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu ProKuolimo ry Teollisuus- ja energiantuotanto, (UPM Plywood oy) Pieksämäen seutu, Keski-Savon ympäristötoimi Kyyvesi-Pieksämäki-kalatalousalue Suomen vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö Savonlinnan kaupunki

31.5.2024

Jarkko Laitinen
Heli Kivisaari

Mikkelin vesilaitos
Bioenergia ry, Neova Group

1 Kokouksen avaus, järjestäytyminen ja asialistan hyväksyminen

Puheenjohtaja Eira Luokkanen avasi kokouksen klo 10. Sihteerinä kokouksessa toimi Inka Vesala. Esitykset on koottu YTR:n tiimiin (Teams). Asialista hyväksyttiin sillä muutoksella, että kohdassa 9. käsitellään myös kaupunkivesien rahoitusasiaa.

2 Osallistujien esittäytyminen

Osallistujat esittäytyivät. Noin puolet osallistujista oli paikan päällä ja puolet mukana etäyhteydellä.

3 Kokouksen 26.9.2023 pöytäkirja (liite 1)

Juho Kotanen esitteli edellisen kokouksen pöytäkirjan. Ryhmältä ei tullut muutosehdotuksia ja pöytäkirja hyväksyttiin ilman muutoksia. Valmis pöytäkirja tallennetaan Etelä-Savon ELY-keskuksen vesienhoidon verkkosivuille: Vesienhoidon suunnittelu ja yhteistyö - Etelä-Savo (ymparisto.fi).

4 Yhteistyöryhmän rooli ja tehtävät sekä keskustelu

Yhteistyöryhmässä on nyt uusi kokoonpano vuoteen 2029 asti. Uusia tahoja on tullut mukaan, mutta pääosin mukana olevat tahot ovat samoja kuin viime kaudella. Keskeisin muutos ryhmän kokoonpanossa on se, että mukana on alueellisia vesiensuojeluyhdistyksiä (Pro Puruvesi ja Pro Kuoliimo). Hannu Ripatti MTK:sta on jäämässä eläkkeelle ja häntä kiitettiin aktiivisesta osallistumisesta ryhmässä.

Etelä-Savon vesienhoidon yhteistyöryhmän ohjausryhmänä toimii vesien ja merenhoidon valtakunnallinen yhteistyöryhmä. Kullakin vesienhoitoalueella on oma ohjausryhmä (yhteistyöryhmiä on yht. 13 kpl). Kyseiset ryhmät ovat lakisääteisiä ja ensimmäiset yhteistyöryhmien kokoukset pidettiin vuonna 2005. Ryhmien tehtävät tulevat pääosin valtioneuvoston asetuksista vesienhoitoalueista. Käytiin läpi YTR:ää koskevat tehtävät.

Vuosittain ryhmät pitävät 2–3 kpl kokouksia (hybridimallin mukaisesti). Kokouksista laaditaan pöytäkirja, joka tarkistetaan seuraavassa kokouksessa. Varsinainen ja varajäsen ovat molemmat tervetulleita etäkokoukseen, varsinainen jäsen läsnäolokokoukseen. Läsnäolijoiden matkakulut voidaan korvata niille jäsenille, jotka eivät saa palkkaa ja matkakuluja taustaorganisaatiolta.

Yhteistyöryhmän kokoonpano on kaikille avointa tietoa ja löytyy Etelä-Savon vesienhoidon nettisivuilta. Läpinäkyvyys ja tiedonsaanti ovat yhteistyöryhmän toiminnassa tärkeitä. Ryhmätyöskentelylle keskeiset dokumentit löytyvät YTR:n Teams-kanavalta ja nettisivuilta. Yleinen tietoisuus vesienhoidosta ja keskustelu

Vesienhoidon keskeisenä tavoitteena on turvata vesien (vähintään) hyvä tila. Vesienhoito perustuu EU:n vesipuitedirektiiviin ja kansallisesti

31.5.2024

vesienhoidosta säädettyyn asetukseen vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä. Vesienhoitoa suunnitellaan ja toteutetaan ELY-keskusten johdolla Manner-Suomessa seitsemällä vesienhoitoalueella. Ympäristöministeriö ohjaa järjestämistä maa- ja metsätalousministeriön kanssa. Suunnittelua ja toteutusta tehdään kuuden vuoden sykleissä. EU:n vesipuitedi-
rektiivi velvoittaa jäsenvaltioita laatimaan alueilleen vesienhoitosuunnitelmat. Suunnitelmissa ja niitä täydentävissä toimenpideohjelmassa esitetään tietoa mm. vesien tilasta, tavoitteista ja toimenpiteistä.

Viranomaisten, kuten ELY-keskusten ja aluehallintovirastojen (AVI), tulee ottaa vesiensuojelusuunnitelmat huomioon lausunnoissaan, lupapäätöksissä ja maankäytön suunnittelussa. Useampien toimenpiteiden toteutus perustuu kuitenkin vapaaehtoisuuteen.

5 Vesienhoidon suunnittelun ajankohtaiset asiat

Tällä hetkellä vesienhoidossa keskeisten kysymysten ja työohjelman kuuleminen on käynnissä ja se päättyy 17.6.2024. Lausuntopyynnöt on lähetetty aiemman YTR:n jäsenille sekä muille keskeisille taustatahoille.

Vesienhoidon suunnitteluprosessiin kuuluu vesimuodostumien ominaispiirteiden tarkastamisen (rajaukset, tyypittely). Etelä-Savossa on rajattu kolme uutta pintavesimuodostumaa 4. vesienhoitokaudelle: Kuonanjoki (Savonlinna), Längelmäenjoki (Pieksämäki) ja Myllyjoki (Juva). Vesimuodostumien tyypittelytietojen päivitys ja tarkistus tehdään kevään ja alkukesän 2024 aikana.

Keväällä on alkamassa ihmistoiminnan vaikutusten arviointi pinta- ja pohjavesissä. Tässä vaiheessa arvioidaan erityisesti muodostumiin tulevaa ravinne- ja orgaanista kuormitusta ja se linkittyy vahvasti myös tulevaan tilaluokitteluun. Käytössä on uusi tietojärjestelmä (Pisara) johon on rakennettu työkalut arviointia varten.

ELYissä on lähdetty valmistautumaan tulevaan tilaluokittelun laatimiseen kytkemällä havaintopaikkoja, joita käytetään tilaluokittelussa, vesimuodostumiin. Syksyllä 2024 aloitetaan tilaluokittelu, jonka tulee olla valmis syyskuussa 2025. Samalla tarkistetaan keinotekoisten ja voimakkaasti muutettujen vesistöjen nimeämisen perusteet ja niiden saavutettavissa oleva tila Pisarassa. Mikäli seurantatietoa ei ole, voidaan tilaluokituksessa käyttää mallinnusta. Kaikista muodostumista ei tulla jatkossakaan saamaan kattavaa tila-arviota, mikä vaatii tällöin asiantuntijatyötä ja arviointia.

3. vesienhoitokauden toimenpiteiden toteutumisen 2022-2024 väliarvio tulee olemaan isotoinen. Väliarviossa kaikille 3. kauden suunnitelluille toimenpiteille tehdään väliarvio. Parhaillaan suunnitellaan, miten tietoja kerätään ja parannetaan keskitettyä tiedonkeruuta.

Todettiin myös, että EU-komission palaute 3. kauden vesienhoitosuunnitelmiin on tullut ja tähän Suomi on vastannut.

Käytiin keskustelua aihepiiristä. Ennallistamisasetuksen vaikutuksista vesienhoitoon ei ole vielä selkeyttä ja ELYjen tasolla ei ole ollut keskusteluja

31.5.2024

aiheesta. Esimerkiksi soiden ennallistamiseen liittyen asetuksella voisi olla vesistöihin vaikutusta. Lopullinen asetuksen muoto on vielä auki.

Vesipuidedirektiivin velvoittavuudesta keskusteltiin. Lisäaikoja on otettu käyttöön, mikäli vesistöjen hyvän tilan saavuttamisen esteenä on ollut esimerkiksi luonnonolojen poikkeavuus. Aikataulupidennyksiä ei kuitenkaan ole 4. kauden suunnittelussa enää käytettävissä vastaavalla tavalla kuin 3. kauden suunnitelmissa. Joiltakin osin poikkeamia tilatavoitteista tullaan todennäköisesti käyttämään tulevilla suunnitelmissa.

6 Katsaus Etelä-Savon vesienhoidon toimeenpanoon

Inka Vesala kertoi vesienhoidon asiantuntijaverkostojen vahvistamisesta ja alueellisista toimintaryhmistä Etelä-Savossa. ELY-keskus on tehnyt yhteistyötä kalataloustoimijoiden kanssa järjestämällä jo kolmen vuoden ajan tilaisuuksia (tupailtoja) jokaisella kalatalousalueella syksyisin. Lisäksi asiantuntijaverkostoja on vahvistettu kuntayhteistyöllä. Kuntien kanssa on järjestetty kahdenvälisiä palavereita ja edistetty erityisesti pohjavesiensuojelusuunnitelmien laatimista alueella. Alueellisia toimintaryhmiä alueella on kaksi (Pieksämäki ja Kyyvesi). Savonlinnan alueellinen toimintaryhmä on aloittamassa toimintansa parhaillaan.

Etelä-Savoon perustettiin 2023 vesienhoitoverkosto. Verkosto kokoaa kaikki alueen vesistöjen tilasta ja kunnostuksesta kiinnostuneet (viranomaiset, maanomistajat, asukkaat, opiskelijat, mökkiläiset ym.) yhteen ja pyrkii tukemaan vesiensuojelua levittämällä tietoa verkoston jäsenille. Verkoston voi liittyä tilaamalla [uutiskirjeen](#).

Lasse Hämäläinen kertoi Etelä-Savon ELYn uusista ja käynnissä olevista vesienhoidon avustushankkeista. Yhteensä tällä hetkellä on 22 uutta kunnostushanketta, joista valtaosa on vesikasvien niittoa ja hoitokalastusta. Viime vuoden syksyllä ELYlle tuli 25 uutta hakemusta, joiden yhteenlaskettu tukisumma oli 343 000 €. Avustuspäätökset hakemuksiin tulevat nyt keväällä. Neljän viime vuoden aikana ELYlle on tullut yhteensä 127 kpl hakemuksia, joista 83 % on pystytty rahoittamaan. Hoitokalastussaalissa on samalla ajanjaksolla ollut yhteensä noin 570 000 kg. Aktiivisimpia vesienhoitoavustusten hakijoita ovat nykyään osakaskunnat. Vesienhoidon tehostamisohjelma loppui viime vuonna ja nyt on alkanut [AHTI-ohjelma](#).

Tänä vuonna ELY edistää kolmea selvityshanketta: Kangasjärven sedimenttiselvitys, virtavesien koekalastukset Etelä-Savon alueella ja Pyhityn kuormitus selvitys.

Keskusteltiin valuma-alueelähtöisestä vesistökunnostuksista, joissa pääpaine ja rakenteet sijaitsevat vesistön sijaan valuma-alueella (kosteikot, kaksitasouomat ym.). Kysymyksiä herätti aurinkovoimapuistot ja niiden tarvitsemat luvat. Yleisesti voi todeta, että aurinkovoimapuistoille ei automaattisesti edellytetä ympäristövaikutusten arviointimenettelyä (YVA), mutta riippuen hankkeesta, ne käyvät usein läpi YVAN sekä vaativat yleisen taason kaavoitusmenettelyn sekä vesilain mukaiset luvat (sekä mahdollisesti myös ympäristöluvan).

Keskusteltiin myös AHTI ohjelman linjauksista maanparannusaineiden osalta. Tällä hetkellä ei ole vielä tietoa, mitkä kaikki maanparannusaineet olisivat tukien joukossa.

7 Vesien tilassa tapahtuvat muutokset- teema

Laura Härkönen (Suomen ympäristökeskus) kertoi orgaanisen hiilen merkityksestä vesistöissä. Tumma väri on tyypillinen monille Suomen vesistöille, mutta aikasarja (1990–2020) kuitenkin osoittaa, että vesistöjen orgaanisen hiilen pitoisuus on noussut ja tummumista tapahtuu kaikissa vesistötyypeissä ja kaiken kokoisissa järvissä. Tummumisen taustalla on useita mekanismeja: ilmastomuutos, happaman laskeuman väheneminen ja turvemaiden maankäyttö. Tummuminen vaikuttaa merkittävästi vesiekosysteemin toimintaan ja orgaanisen hiilen pitoisuuden nousun myötä valo alkaa rajoittaa perustuotantoa ravinteiden sijaan.

Päivä- ja koskikorentojen sekä vesiperhosten lajirunsaus 50 % pienempi tummissa kuin kirkkaissa puroissa. Myös kalabiomassa laskee, kalasto yksipuolistuu orgaanisen hiilen määrän lisääntyessä. Vesilinnusto kärsii selkärangatonravinnon hupenemisesta ja valaistusolojen heikkenemisestä. Vesistöjen tummuminen heikentää vesistöjen virkistyskäyttöarvoa ja nostaa raakaveden käsittelykustannuksia.

Tummumisen hillintä edellyttää systeemistä muutosta suometsätaloudessa. Turvemaiden maankäytöllä merkittävä rooli hiilikuormituksen ja tummumisen taustalla. Konkreettisia toimia tummenemiskehityksen hidastamiseksi olisivat turpeen maatumisen vähentäminen jatkuvapeitteisellä metsänkasvatuksella ja huuhtoutuvan hiilen määrän vähentäminen suosi-malla sekametsiä. Vesistökuormitusta tulisi vähentää suojavyöhykkeiden optimoinnilla ja välttämällä ojituksia sekä ennallistamalla soita.

Pekka Sojakka kertoi pintavesien tummenemiskehityksestä Etelä-Savossa. Tausta-aineistona tutkimuksessa on vuosien 1970–1990 ja vuosien 2010–2022 väliset aineistot. Koko aineisto käsittää yhteensä 131 järveä (tarkennettu aineisto 55 järveä). Väriluku on nousujohteinen kaikissa järvityypeissä. Sään ja ilmaston aiheuttamat ääri-ilmiöt lisäävät vesien tummenemista erityisesti pienissä järvityypeissä humusperäisillä alueilla. Veden laatu ja usein myös ekologinen tila heikkenee yleensä veden näkösyvyyden pienentyessä, vaikka tummuminen ei aina näy ekologisen tilan heikkenemisenä.

Koko aineiston ja valikoidun aineiston perusteella kaikissa järvityypeissä COD ja väriluku on kasvanut ja näkösyvyys heikentynyt. Koko aineiston perusteella eniten muutosta (COD ja väriluku) näyttäisi olevan pienissä ja keskikokoisissa humusjärvissä sekä suurissa vähähumuksisissa järvissä.

Keskusteltiin orgaanisen hiilen sitoutumisesta sedimenttiin ja olosuhteista, milloin se vapautuu sieltä takaisin vesimassaan. Samoin kuin fosforin vapautumisesta sedimentistä, myös orgaanisen hiilen vapautumiseen vaikuttaa happiolot ja hapettomuus edistää vapautumista. Lisäksi tuuli ja bioturbaatio voi myös vapauttaa orgaanista hiiltä sedimentistä.

31.5.2024

8 Tietoiskut rahoituksista ja hankevalmisteluista

Juho Kotanen kertoi vesienhoidon strategisen ACWA-Life-hankkeen valmistelusta. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen koordinoimalla hankkeella tuetaan vesien- ja merenhoitosuunnitelmia. Hankeaika tulisi toteutuessaan olemaan 8 vuotta. ESAELYN ja POSELYn yhteinen suunniteltu pilottialue sijoittuisi Virtasalmi-Joroinen kalatalousalueelle ja kokonaisbudjetti alueella olisi näillä näkymin noin 1,8 miljoonaa euroa. Pilottialueen vesiensuojelussa olisi painotusta metsä- ja maatalouden vesiensuojeluun. Lisäksi tarkoituksena on jatkaa Kyyveden valuma-alue talkkari -tyyppistä pilotointia kohdealueella sekä tehdä järvi- ja virtavesikunnostuksia. Päätös life-hankkeen läpimenosta tulee kesäkuussa.

Kotanen kertoi myös oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta eli JTF-rahoituksesta. Monentyyppiset hankkeet ovat mahdollisia tukeen, jossa on jatkuva haku marraskuun loppuun. Haku kohdistuu turvetuotantokohteisiin, mutta myös alapuoliset vesistöt otetaan huomioon. Etelä-Savossa tavoitteet JTF-ennallistamisessa asetettu 320 hehtaarille. Hakijoina tulee olla muut kuin yksityiset henkilöt.

Myös kaupunkivesien haitta-aineiden hallintaan on haettavana avustusta (2.4.-15.5.2024). Toteuttamiseen on varattu noin 4 miljoonaa euro. Haku-teemana on kaupunkivesien haitta-aineiden hallinta. Teemassa on käynnistetty kolme hakukokonaisuutta ([hakuohjeet](#)).

Kaija Siikavirta kertoi JÄSMY-ohjelman [teemahausta](#) Järvi-Suomen vesistöjen tilan parantamiseen (15.3.–31.5.2024) sekä Etelä-Savoa koskeva yleishyödyllisten investointien [teemahausta](#) (15.4.–30.8.2024). Yleishyödyllisten investointien teemahakuun liittyvä [Teams-infotilaisuus](#) järjestetään 2.5.2024. klo 9.30–11. JÄSMY-ohjelman teemahaun [webinaari](#) järjestetään 24.4. 10:30–12.

9 Muut asiat

Todettiin, että Puruveden, Karjalan Pyhäjärven ja itäisen Pihlajaveden vesienhoidon organisoinnin esiselvityshanke on valmistunut. Keskeisenä lähtökohtana esiselvitykselle on ollut vesien ominaispiirteiden säilyttäminen alueella Freshabit-hankkeen päättymisen jälkeen. Raportti on valmistunut ja julkaistu Pro Puruveden nettisivuilla ([esiselvitysraporttiin](#)). Esiselvityksessä ehdotetaan, että perustetaan säätiö, joka mm. hoitaa hankehallintointia, kirkasvetisiin järviin liittyvää toimintaa ja tukee paikallisia tahoja. Jatkossa pyritään edistämään säätiötoiminnan aloitusta.

10 Seuraavan kokouksen asiat ja kokouksen ajankohta

Seuraavan kokouksen aiheiksi ehdotettiin Puruveden, Karjalan Pyhäjärven ja itäisen Pihlajaveden vesienhoidon organisointi, esiselvityshanketta ja Mikkelin uuden puhdistamohankkeen keskeisiä tuloksia erityisesti vesiensuojelun osalta.

Seuraava kokous pidetään keskiviikkona 9.10.2024 klo 10-14:15 (ESAELY+Teams).

31.5.2024

11 Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 14.05.

Puheenjohtaja
Sihteeri

Eira Luokkanen
Inka Vesala

Liitteet Kokousaineisto löytyy Etelä-Savon vesienhoidon yhteistyöryhmän [Teams-kanavan](#) tiedostoista

Jakelu Etelä-Savon vesienhoidon yhteistyöryhmän jäsenet ja varajäsenet